

Владимир Првуловић*

Геокономски факултет, Београд

ДОБОВОЉНА АСИМИЛАЦИЈА СРБА?

Сажетак

После свих неправди које су међународни фактори, пре свега ратни непријатељи, али и каснији миротворци, учинили српском народу у два светска рата, у планираном разбијању СФРЈ - медијском харангом, санкцијама и агресијом НАТО на СРЈ и Србију, јасно је да тада, па ни данас није било лако бити Србин. Сигурно је ризично јавно се тако декларисати у свету који је Србе сврстао у „лоше момке“, а посебно је то тешко нашим исељеницима у земљама са доминантним антисрпским ставовима. Зато се многи наши исељеници, из егзистенцијалних, пре свега економских разлога, устежу да изразе своје српско порекло и идентитет. Ако морају, радије истичу да су Југословени. За разлику од њих, припадници бивших југословенских народа, разбијањем Југославије уз помоћ западних земаља у које су се касније иселили, поносито истичу своју нову државност, одричући се српске прошлости, историје и културе и дистанцирајући се од свега што је српско. Све то, показали су подаци из последњег пописа становништва у САД 2011, који нам даје невероватне статистичке податке. У САД има дупло више Југословена, а од Срба више Хрвата, Словенаца, па чак и Албанаца. То је чињеница која указује да се на дужи рок, посебно у другој и трећој генерацији наших људи у расејању, ради о некој врсти добровољне асимилације, уз постепени губитак српског националног и културног идентитета. Србија, као земља матица и Српска православна црква, би морале да предузму државничке и верске, образовне, међународно правне мере, за охрабривање и заштиту наших људи у расејању да сачувају свој српски

* vprvulovic@naisbitt.edu.rs

идентитет и преносе га на нове генерације својих потомака. Иначе ће полако, али сигурно чак и статистички нестати.

Кључне речи: асимилација, апатрид, национални и културни идентитет, расејање, дијаспора, статистички попис становништва, културно наслеђе, српска православна црква, национално биће.

УВОД

На питање о националном пореклу у америчком попису становништва 2011, само се 176.666 америчких грађана изјаснило да су Срби. Као Југословени 325.451 (већином Срби из отцепљених ју-република), а као Хрвати 434.425. Више од Срба, изјаснило се 179.806 Словенаца, и чак 182 423 Албанаца!? Шта ово значи? Суочавамо ли се са својеврсном добровољном асимилацијом¹ Срба у расејању? Како то да други, поменути народи из бивше СФРЈ, несметано поносито истичу своје порекло? Морамо добро проучити све разлоге оваквог става наших грађана у дијаспори и као држава и друштво предузети мере да им се помогне и олакша њихов положај у исељеништву

Један од кључних разлога за обраду ове изузетно значајне теме је процес вишедеценијског одрицања дела наших грађана, посебно оних у расејању, од српског националног бића. То, уз неке друге појаве које ћу обрадити,

---

1 Асимилација је у антропологији и социологији друштвени процес у којем се појединци или групе различитог етничког наслеђа стапају у преовлађујућу културу друштва. Овај процес асимилације подразумева попримање карактеристика преовлађујуће културе до те мере да асимилувана група престаје да се друштвено разликује од осталих чланова друштва. Другим речима, губи лични идентитет и препознатљивост или потпуно нестаје. Као таква, асимилација је најекстремнији облик акултурације. Иако се асимилација може извршити силом или добровољно, ретко је када мањинске групе у потпуности замене своје претходне културне праксе. Још један пример добровољне асимилације догодио се током 18. и 19. века, када су се милиони Европљана преселили у Сједињене Државе. Иако се сматра да су се досељеници европског порекла у потпуности уклопили у чланове преовлађујуће англо-протестантске културе, научна истраживања с краја 20. и почетка 21. века, заговара уравнотеженији и плуралистички поглед на историјске културне промене међу америчким етничким групама. Израз **асимилација** може означавати културни, језички, психолошки и природни процес. Prine Pauls, Elizabeth. „Assimilation“ . *Encyclopedia Britannica*

доводи до својеврсног урушавања српског националног и културног идентитета. Другачије речено, до нестајања или одрођивања Срба, које се у дужем периоду догађа пред нама без значајнијег и организованијег отпора. Да ли смо свесни опасних последица тог процеса по наше и судбине наших потомака?

Морам да напоменем: о овој теми не пишем само на бази проучавања литературе и докумената, већ и из непосредних искустава у раду са нашом дијаспором у ранијој дипломатској пракси. Као дипломата, задужен, између осталог, и за образовање деце наших исељеника на матерњем језику, службовао сам у земљама са значајним бројем наших људи у расејању, као што су Аустрија и Француска. По функцији у мултилатералној дипломатији у оквиру КЕБС (сада ОЕБС), био сам члан делегације СФРЈ задужен за тзв. трећу (хуманитарну) корпу Хелсиншког Финалног акта КЕБС, која обухвата и ову област. Као члан делегације СФРЈ на Конференцији КЕБС о људским правима у Отави (боравио два пута по три месеца у Канади) и људским контактима у Берну (три месеца), интензивно и документовано сам се бавио проблемима исељеника уопште и нашом дијаспором конкретније. Зато мислим да имам основа за озбиљнију расправу о проблемима који су тема овог рада.

Недавно је у „Политици“, на насловној страници, објављена следећа прича која илуструје проблеме, поделе и крњи углед наших исељеника у Канади.²

Дакле, у ситуацији када нас од деведесетих година

---

2 „Занимљиво писмо стигло нам је недавно из Канаде, из Нијагара Фолса, града на обали истоимене реке и покрај познатог водопада. Аутор поменутог писма је Миломир Главчић, познати хуманиста, који је за градњу мостова, цркава, вртића, асфалтирање путева, помоћ познатим му и непознатим невољницима у Србију до сада упутио око десет милиона канадских долара. Већину његових добротинстава „Политика“ је пропратила, али је мање познато да он свесрдно помаже и српску заједницу у Канади, понајвише у региону Онтарио, коме припада и Нијагара Фолс, град у коме деценијама Главчић са својом породицом живи. Писмо је необично и посебно занимљиво јер је копија његове хумане понуде, недавно упућене тамошњој православној црквеној општини, тј. цркви посвећеној Светом Ђорђу. У тој понуди он нуди помоћ од милион долара, а заузврат не тражи ништа друго осим – српске слоге. Наиме, до неслоге у канадској епархији је дошло давно, у послератном периоду и то се и данас тамо понекад препознаје. Међутим, неслога у самом региону Нијагара Фолса настала је пре десетак година, када се један број тамошњих верника

прошлог века и западне подршке растурању СФРЈ кршењем Устава тадашње Југославије, прати анатема лоших момака, који се противе насилном цепању земље и сукобима који су уследили, сада се делимо и унутар православне и светосавске цркве, која је један од кључних чинилаца српског националног идентитета. Да ли смо свесни куда нас то води? Поставила су ми се бројна питања: зашто до тога долази и зашто такве дегенеративне процесе не спречавамо организовано? Да ли смо свесни опасних последица по наше судбине и наше потомке?

У овом раду настојаћу да утврдим основне разлоге за ову и друге поделе и сукобе. Покушаћу да предложим мере које треба да предузимају држава, црква, удружења наши исељеника и свако од нас, како би зауставили трагично осипање српског националног, културног, верског и духовног идентитета у земљи и расејању.

ДЕФИНИЦИЈА ПОЈМОВА И ПРОУЧАВАНИХ ПРОБЛЕМА

Наш угледни историчар и академик Василије Крстић је, у неколико својих текстова, утврдио да су Срби подложни (склони) асимилацији. То је озбиљна и забрињавајућа констатација, на бази исцрпног проучавања српске историје, над којом се морамо замислити и покушати да ту уочену појаву зауставимо и спречавамо.

ГЕНЕЗА НАШИХ ПОДЕЛА И ОДРИЦАЊА ОД НАЦИОНАЛНОГ БИЋА У ЗЕМЉИ

Још у оквиру Краљевине СХС, затим Краљевине Југославије, ФНРЈ и СФРЈ, знало се, али из политичких, демагошких разлога прикривало, да Словенци и Хрвати заједничку државу сматрају само прелазном фазом у стварању

успротивио појединим одлукама црквене општине Свети Ђорђе, нарочито у погледу статуса и управљања црквеном имовином. И, уз благослов тадашњег епископа канадског Георгија, у том региону се оснива још једна, нова епархија. Поменути незадовољни Срби изнајмљују храм од украјинске заједнице и посвећују га Светом Илији“., Политика, 5.март 2021.

сопствених националних држава. Све су чинили како би се кроз религију, језик, писмо, обичаје и измишљање своје „славне“ историје, дистанцирали од Срба. То је појава коју Срби, из заљубљености у југословенство и Југославију, уз помоћ Тита и српских титоистичких политичара, нису хтели да виде. Са распадом СФРЈ, кроз сецесионистичке ратове тих република за сопствену државу, Срби су то спознали на трагичан и суров начин. За промотере сецесионизма из Ватикана, Немачке, САД и других западних држава, они су остварили своје националне државе, а Срби су, преко медијских фалсификата и стигматизације, постали главни кривци, јер су их наводно држали у окупацији и ратом спречавали у осамостаљивању.

ОДРИЦАЊЕ СРБА ОД НАЦИОНАЛНОГ БИЋА У БИВШИМ ЈУ-РЕПУБЛИКАМА

Још је чуднија ситуација са бившим републикама које нису имале сопствени национални идентитет, јер су мешавина више националности и религија, па су под Титом добили „своје“ републике и имена, пошто су верску специфичност претворили у националност: као муслимани у Босни и Херцеговини, као Македонија кроз покушај стварања лажне аутокефалне цркве и досадашња владајућа политичка гарнитура у Црној Гори која се одриче Српске православне цркве и српског порекла. Те новостворене инстант државе дале су се у тежак посао измишљања новог „националног идентитета“, често карикатурално, фалсификујући своју историју, измишљајући нова језичка правила из дијалеката и преузимајући туђе историјске личности као своје јунаке. Основа њихових покушаја стварања новог националног идентитета било је порицање српског порекла, религијске истости, историје, заједничког језика и негирања било каквих трагова српске историјске и културне баштине у новоствореним државама. Када су Грци успели да, тешким преговорима и подршком Запада, забране превару да су југословенски Македонци антички народ Александра Македонског, политичари те бивше ју-државе су признали подвалу, одрекли се својатања грчке историје и задовољили

именом Северна Македонија. Сада имају проблема са Бугарском, која тврди да су они део бугарског народа. Али су Срби, у том делу Старе или Јужне Србије, постали само етничка група, скоро статистичка грешка на више пута одложеном попису становништва из политичких разлога. Са интересовањем чекамо резултате пописа становништа у Северној Македонији у овој 2021 години.

У БИХ ситуација је врло компликована, с тим да је у Дејтонском ентитету - Републици Српској, успешно сачуван српски национални и културни идентитет. Нажалост, то није случај са Сарајевом, Мостаром, Дрваром, Бихаћем и бројним другим деловима Федерације Бошњака и Хрвата, у којима су Срби нестали као статистичка и стварна одредница. Срби, ранији конститутиван народ Босне и Херцеговине, остао је и без статуса националне мањине.

На издисају режима Мила Ђукаовића, у току је био процес расрбљавања друге државе српског народа - Црне Горе. Ова држава је, после учлађења у НАТО, признања независне „државе“ сепаратистички отцепљеног Косова без консултовања народа, уклањања из званичне употребе српског језика и писма, фалсификованих пописа у којима је Србе свела на минимум, покушала да уништи и Српску православну цркву, као последњи доказ српског националног и културног идентитета. По истом рецепту, као у случајевима других новостворених држава бивших ју-република, уз страствено негирање свега што је српско, кроз поништавање кључних одлука из историје те државе, кроз дистанцирања од свог српског порекла. Црна Гора се грчевито борила да створи историју своје засебности и новонастале државности, па јој је, због тога и интереса страних фактора који је подржавају и охрабрују, било потребно да се дистанцира од Срба. После пораза Демократске партије социјалиста Мила Ђукановића, на изборима 2020, надајмо се да је тај погубни процес заустављен, али је нанео немерљиве штете односима са Републиком Србијом и изазвао поделе и сукобе унутар ове државе.

РАЗЛОЗИ ЗБОГ КОЈИХ СЕ СРБИ ОДРИЧУ ОД НАЦИОНАЛНОГ ИДЕНТИТЕТА У РАСЕЈАЊУ

У анализи података из држава у којима је српска дијаспора најбројнија, од којих неке наводим на почетку текста, утврдио сам да су разлози добровољног одрицања од српског националног и културног идентитета (вида асимилације) двоструки: објективни и субјективни. Набројаћу само неке, а има их много више. Међу објективним разлозима, неки од најважнијих су следећи: 1. Кроз историју су нам то насилно радили окупатори и непријатељи, насилно су нас прекрштавали, односно покатоличавали, исламизирали, потурчавали, угаризовали, италијанизовали - приморавали да се другачије изјаснимо да би опстали или избегли уништавање. Тако су стварани национални и верски конвертити, који су по традицији суровији (да би се додворили) од оних који су их приморавали да се трансформишу. 2. Економски, односно егистенцијални разлози су, на пример, одрицање од српског да би се добило држављанство земље усељења (то траже неке земље: Аустрија, Немачка, скандинавске земље, па чак и Ц. Гора, које не признају двојно држављанство). 3. Медиски стигамтизовани, после распада СФРЈ, Срби су постали „лоши момци“. Да би опстали или добили право на усељавање или зелени картон за запошљавање, наши исељеници су се изјашњавали као Југословени најчешће, чак мењали имена и презимена и постајали неки други. 4. Из политичких разлога, одсељени бивши противници режима, кроз сукоб комунистичке власти и поражених снага, су постали непријатељи, па су зато, као апатриди, узимали држављанства држава које су их примиле. 5. Људи у мешовитим браковима, прилагођавали су се страни која је имала бољи третман у избеглиштву. 6. У новооснованим државама, сви су желели да афирмишу до тада непостојећи новостворени национални идентитет, пре свега, одричући се свог српског порекла и идентитета.

Са друге стране, можемо утврдити да су субјективни разлози губитка, прикривања или одрицања од српског националног бића следећи: 1. Ми Срби и наша тадашња влада смо се свесно, Нишком 7.12.1914 и Крфском декларацијом

од 20.07.1917, одрекли српског за рачун вештачког југословенског држављанства. Не само то, већ смо наивно и нереално сматрали такву одлуку као право решење (да сви Срби живе у једној држави!?) и у томе смо једини и најдуже истрајавали. Неки и данас, највише у Београду и Србији генерално. 2. Срби, који су, по академику Василију Крестићу, веома подложни асимилацији, по менталитету, се приклањали ставу да је увек боље приклонити се ономе (држави, нацији) која понуди. То није била политичка, већ чисто прагматична одлука и понашање. 3. У мешовитим браковима, генерално и скоро без изузетака, деца и целе фамилије углавном су прихватале мајчин, а не очев национални идентитет. 4. После медијске стигматизације Срба и српства, у иностранству и дијаспори, прикривали смо, а онда се и одрицали српског порекла, што је резултирало одрођивањем. 5. Можда из комплекса ниже вредности, али и економских разлога, пошто је додатно образовање на матерњем језику скупо, у иностранству су децу препуштали страном едукативном и културном формирању. Тако да већ друга, а дефинитивно трећа генерација, не говори српски језик и сматра да припада некој другој култури. 6. Конформизам бољег и угоднијег живота у егзилу, за наше иселјенике је био цењенији од сиромаштва родног краја.

Шта је резултат свега тога? Поражавајући су примери и илустрације наведених појава. Зато нам је и шокантан податак наведен на почетку увода о изјашњавању Срба у САД током америчког пописа становништва из 2011.г. На питање о националном пореклу, само се 176.666 америчких грађана изјаснило да су Срби!? По незваничним подацима у САД их има око 650.000. Срби, иначе, говоре да их је у Чикагускоро 300.000. Да ли је жалосно или срамотно да се стидимо свог порекла и националног идентитета?

Нашим грађанима у дијаспори треба подвући и стално понављати – захвалност према држави која вам је, у невољи или у развоју, помогла и пружила добре животне услове и бољи стандард и просперитет за ваше потомке, не може се и не сме изражавати – одрицањем од сопственог идентитета и порекла, од припадања својој нацији, вери и обичајима. Тако не раде велики и стари народи: Јермени, Грци, Јевреји, Ирци,

Немци, Пољаци. Морамо се угледати на њих који, поред интегрисаности и поштовања средине која их је прихватила и пружила заштиту и бољи живот, никада не заборављају припадност и везе са земљом порекла. Уосталом, ни земље које примају уселенике, мигранте, економске или политичке и друге избеглице, чак и ако траже одрцање од ранијег држављанства да би се добило њихово, не траже од њих да се одрекну свога порекла и припадности. Додуше, треба рећи: чак и неке неке демократске земље, приликом одобравања држављанства, траже да се одрекнете матичног држављанства, али не могу да траже, нити ви смете да дозволите да се тиме одричете порекла и припадања своме народу, вери, идентитету. У томе треба да вам помогне, пре свега, породица и најближи, а затим редом - држава, школа и образовни систем, црква и све наше институције. Али, без свести о значају сопствености, нема заустављања тужног процеса одумирања српства, нарочито у расејању.

ТРЕТМАН СРБА У ДРЖАВАМА У ОКРУЖЕЊУ И СВЕТУ

У новонасталим државама бивше СФРЈ, невероватно је да Срба званично има више у Словенији - 38.964, по попису из 2002, него у бившој Старој Србији или Јужној Србији, данашњој Северној Македонији - 35.939, према попису из исте године!? И не третирају их као националне мањине, него као етничке групе!? Шта тек да кажемо о расрбљавању Црне Горе: од српске државе основане под вођством Вукана, сина великог српског жупана Стефана Немање, као друге државе српског народа. На пописима од 1910 до 1931, од преко 95% Срба, дошло се статистички до невероватних 1,78% Срба 1948., 7,46% 1971, 9,34% 1991 и до 31,99% 2003. После манипулисаних избора и пописа, од оних који су присиљавани да се изјасне као Црногорци (дакле само да нису Срби), остало је 2011 званично још само 28,73% Срба,. А та некадашња српска држава је, без консултовања народа и противно интересима Србије, признала независност самопроглашене сепаратистичке „државе“ Косово, иако је Метохија некад била у склопу Црне Горе!? Сматра се да укупно има око 11 милиона

Срба: у Србији око 7,5, а остатак у бројним страним земљама. По проф. Ранку Бугарском, у свету српски језик говори 12 милиона људи. Мр Милоје Николић из Ваљева је, у емисији РТ Војводине „Срби заборављени у Турској“, 20. нов. 2011, утврдио да у Турској 10 милиона људи говори српски језик, а само у Истанбулу 3 милиона људи српски сматра за матерњи језик. У Бурси од 2,2 милиона становника 30% говори српски језик!/? Трагично је да су они одавно престали да истичу своје српско порекло, веру и духовност, у складу и са законима, обичајима и притисцима у земљи у коју су се доселили, тако да им је као показатељ порекла остао само српски језик који истичу у неслужбеним контактима.

Ово значи да Србија као држава, црква и сви ми заједно треба да помогнемо Србима у расејању, али и нама у Србији, да сачувамо основне елементе националног и културног идентитета: светосавску веру, језик и писмо, културу и обичаје, културну и историјску баштину, споменике и веровања, косовски завет, саборност и национално достојанство.

Овде морамо одмах разликовати процес интеграције од процеса асимилације делова српског народа или појединаца који су, игром историјских нужности или својом вољом, остали да живе у другим државама са јаким националним идентитетом. Позитивна особина Срба из расејања је способност интегрисања, прилагођавања и акултурације у новим срединама, у којима се добро сналазе, потврђују, обезбеђују сигурну будућност за своју децу и стичу завидну репутацију, као солидни грађани, радници и људи уклопљени у средину. Али од њих се обично не захтева оно што Срби сами понуде или негде бивају на то приморани: асимилација.

Наших менталитетских карактеристика ми се не можемо лако ослободити. Ово се манифестује и у расејању. Пре свега, у превеликој лојалности и сервилности, уместо интеграције у новој и старој средини, нудимо се за асимилацију и са одушевљењем хвалимо нову средину, а често и блатимо средину из које потичемо. Некад није довољно што смо затражили и добили ново, страно држављанство, већ се и без изричитог захтева средине, одричемо или потискујемо матично порекло. Све је тамо, у новом друштво, велико и сјајно, боље и лепше, богатије и драже, а све оно наше је ниже

вредности. Дотле, да и на сународнике који држе до свога порекла и идентитета гледамо са ниподоштавањем или их избегавамо. Дотле, да чак и са својом децом у кући, говоримо тек научени или лоше научени језик земље уселења, јер желимо акултурацију (уствари асимилацију) наше деце у новој средини. Карикатурално је, зато, да чак и кад променимо држављанство и статистички се представљамо као држављани стране земље, упорно задржавамо спомињани металитет: да оговарамо, потцењујемо и одбацујемо све који су, за разлику од нас, верни свом идентитету или не одобравају наше хвалисање стеченим новим идентитетом. Сви покушаји институција из земље порекла или културних радника, уметника и писаца, да нас подсети на наше славно порекло и идентитет, игноришемо или одбацујемо. Наравно да то за последицу има одумирање српства, већ у другој, а камоли у трећој или у каснијим генерацијама.

ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ СРПСКОГ НАЦИОНАЛНОГ И КУЛТУРНОГ ИДЕНТИТЕТА

Наводимо неколико темељних вредности српског националног бића које га разликују од других: име и порекло, језик, писмо, вера и крсна слава, културно и историјско наслеђе (баштину), које чине основу националног идентитета. Сваки наш човек би морао да их је свестан и да их чува, поноси се њима и преноси на генерације својих потомака. Без тога он је анонимни апатрид³, човек без порекла и „тиква без корена“, вечити мигрант и избеглица од самог себе, добар, послушан и асимиловани покорни грађанин, изванредан за манипулисање и злоупотребљавање. Зна се да су понеки поунијађени Срби из Хрватске и Херцеговине постали најсвирепије усташе, који су се изживљавали над Србима у Јасеновцу и другим губилиштима у Другом светском рату или побеђивали (са хиљаду закланих Срба за један дан) на

3 Апатрид је особа без држављанства, према конвенцији ОУН донете 1954. године, означава лице које ниједна држава не сматра својим држављанином у складу са одредбама свога закона о држављанству Особе без држављанства су избеглице, особе које су се одрекле свог држављанства, као и особе чије је држављанство одузето, услед судске одлуке или неког вида дискриминације. Према проценама УН, у свету има 12 милиона особа без држављанства.

јасеновачким „такмичењима“. Треба се свирепишћу доказати пред домаћинима, чију сте веру и националност накнадно примили, одрчући се свега српског или „Влашког“ које је проглашено назадним и простим. Тако је и настао израз за њих да су „постали већи католици од Папе“. Ево шта о томе, на бази проучавања историјског искуства, говори наш истакнути историчар и академик Василије Крестић:

„Дезинтеграциони чиниоци, који су у нама, чине део наше природе и утичу на наше понашање, настали су као резултат специфичног историјског развоја. Једна од тих специфичности је прекид нашег духовног континуитета. После пропасти српских средњовековних држава Срби су се расули на широком и међусобно удаљеном географском простору. Они су доспели под турску, аустријску и млетачку власт, где су живели одвојено у разноликим али непријатељским, међусобно супротстављеним, верским, цивилизацијским и културним срединама. Стотине година живљења под туђинском влашћу Турске, Аустрије и Млетачке није могло остати без последица на изграђивање менталитета, карактера и свести о духовном јединству нашег народа. Ако се и данас сусрећемо с разликама у понашању, поступцима, погледима, тежњама и циљевима, морамо бити свесни чињенице да је реч о историјски условљеним појавама, које ће нестајати током времена, другачијим државно-правним оквирима, административно-политичким системима, подизањем нивоа националне свести, знања и образовања.

Друга, врло важна специфичност нашег историјског развоја, која је утицала и још увек утиче на наше духовно јединство јесте непостојање друштвеног континуитета. Срби спадају у ред оних малобројних нација Европе које нису имале услова да до краја иживе феудални систем, да прођу фазе његовог развоја и очувају друштвени континуитет. Ми смо нација без друштвеног континуитета, а последице дисконтинуитета нису мале.“ (Крестић 1999, 2).

Поједини важни аспекти српског националног идентитета жртвовани су кроз историју, посебно од Крфске декларације и уједињења у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца 1918. г., на притисак западних великих сила, а затим, под комунистичком влашћу и пролетерским

интернационализмом, зарад вештачки створеног југословенског идентитета. Који су једино Срби и српска републичка власт прихватили, а други народи се претварали да тај идентитет толеришу, док се не „ослободе из братског загрљаја“. То су и учинили 1991, опет уз помоћ западних сила, пре свега Немачке. У читавом периоду после Другог светског рата, Срби су скоро мазохистички потискивали српски национални идентитет кроз образовни систем, под утицајем Комунистичке партије, како би наводно спречили мајоризацију Срба, као најбројније нације.

„О сопственој нацији српски ђаци у основним и средњим школама сазнавали су више о „великосрпским тежњама“, „Великој Србији“ и „српском хегемонизму“ него о светлим тренуцима борбе свог народа. Због таквог, скроз погрешног, антисрпског васпитања, многе генерације ђака изашле су из школа с трајно оштећеним осећањем националне припадности, с окрњеном свешћу о духовном јединству српског народа. У образовном систему понешто се изменило али не толико да би из наших школа излазили људи с јасним знањима, поносни што припадају једном малом али поштовања вредном народу. Ако се жели ојачати национална свест и реafirмисати духовно јединство нашег народа, идеологизовани и политизовани образовни систем мора претрпети темељне измене“ (Крестић 1999, 8).

Како и зашто је тај драгоцен и крвљу чувани српски национални идентитет тако лако и свесно, после победничког пробоја Солунског фронта, замењен за југословенски модел националног идентитета? Који су Срби први прихватили и делимично задржали и после пропасти СФРЈ, много дуже од свих осталих чланица те федерације? Уз напомену да га Словенци и Хрвати никада нису прихватили, што Срби, верујући у југословенство, никада нису схватили.

Ево шта о томе говори академик Василије Крестић, критикујући тај наш немарни однос изаостављањем сопственог у корист артифицијелног југословенског идентитета, који је наметнут и заживео само у српском народу: „Југословенска идеја, југословенска политика и Југославија као држава, како прва тако и друга, разорно су деловале на духовно јединство српског народа. Срби су прихватили југословенску идеју и

залагали се за политику засновану на тој идеји, уверени да је то најбољи и најбезбеднији пут не само за њих већ и за остале југословенске народе, на основу које могу изградити државу у којој ће живети заједно. Због таквих намера Срби су се лако одрицали своје националне посебности, уверени да ће слично њима чинити и остали партнери у југословенској државној заједници. Обављена испитивања показују да су Срби, у свим крајевима бивше Југославије, највише, најбрже и у највећем броју постали Југословени, да остали југословенски партнери ни приближно Србима нису били спремни да се одрекну своје националне посебности за љубав југословенског имена, југословенске идеје и Југославије” (Крестић 1999, 5).

ИМА ЛИ НАДЕ ЗА ВРАЋАЊЕ СЕБИ И СВОМ НАЦИОНАЛНОМ БИЋУ?

Оно што охрабрује појединце који су, присилно или свесно, пристајали на асимилацију или се одрицали српског националног бића из егзистенцијалних разлога, јесте да је могуће вратити се под окриље српског националног идентитета. Бројни примери то показују. Навешћу један од најпознатијих. Ово је уједно и истинита прича о пореклу српских муслимана кроз вишевековну Отоманску окупацију српских земаља. О њој говори велики писац Меша Селимовић, творац величанствених књига „Дервиш и смрт“ или „Тврђава“, који никада није заборавио своје српско порекло.

„ ...Ето тако (да се вратим на поријекло породице), негдје ваљда почетком 17. вијека, мој далеки предак Вујовић из Врањске окупио је око себе синове, девет их је било, па су се договорили да двојица приме непријатељску вјеру, да бране осталу браћу и родбину. Ко зна да ли су их жртвовали, одликовали или бирали од ока. Изгледа да моји часни преци нису били сувише крути што се тиче религије, а ни сувише искрени: више их је интересовала могућа корист, или мања штета, него вјера. За нас, за своје непознате потомке, нису много марили. И можда су ту равнодушност према свакој вјери пренијели до мене у крви моји доцнији рођаци, а можда су своју превјеру плаћали већом ревношћу у новој вјери.

И десило се оно што је предачки савјет замислио, па

су два брата, један Селимовић, један Овчина, бранили браћу и рођаке, генерацијама памтећи да су род. Кад су рођаштво почели да занемарују, па да заборављају, па да презиру, и кад се сасвим затрла родбинска веза, тешко је рећи: то је дио наше тешке и неиспитане историје. Некадашња жеља да се помогне рођацима полако се претварала у црну мржњу. Можда су Селимовићи побјегли из Црне Горе у Билећу да се спасу од истраге потурица, можда су се закрвљени рођаци тукли и затирали што су могли жешће, и није прошло ни двјеста година а Селимовићи и Вујовићи нису више ни знали да су исте крви, а можда су настојали да то што прије забораве и сакрију.“(Селимовић, 1976).

Није ово једини, већ један од упечатљивих примера када потомци проналазе своје корене и одричу се наметнутог туђег идентитета. Неопходно је да, уз свест и потребу човека да пронађе своје корене и врати се до тада изгубљеном националном бићу, свако од нас, држава и њени органи, школа и образовни систем, црква и њене епископије у иностранству, медији и сви заједно учинимо значајнији напор ка том циљу.

Својевремено је Југославија, програмски и кадровски, успешно организовала допунску наставу за децу наших исељеника у најважнијим земљама где они живе. Уколико то, због разних тешкоћа, није било могуће, улогу чувара нашег идентитета у дијаспори вршила је црква кроз дечје вртиће, сталну службу и обележавање најважнијих датума из наше историје. На тај начин смо помагали да друга генерација наших исељеника не заборави своје корене, српски језик и културу. Колико данас наша држава, па и црква, чине за допунско образовање на српском језику за нашу децу у дијаспори? Очигледно недовољно да би, уз презапослене родитеље и привлачне забавне интернет програме, деца из друге и треће генерације могла да се утемеље у српском језику, писму и култури. Да ли смо сви ми, надлежне институције и родитељи тога свесни?

ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ

Сви народи који држе до себе и своје историје, чувања свог националног и културног идентитета, у тешким временима и мирним периодима свог постојања, колективно и

сваки од њених представника појединачно, љубоморно чувају своје карактеристике, специфичности, језик, веру, обичаје, музику и митологију, било на ком светском меридијану да живе. Угледајмо се на наше пријатеље Грке, Јермене, а од старих народа Јевреје, Немце, Ирце, Кинезе, Русе и др. На истом, на почетку поменутом, попису становништва у САД 2011, побројано је 50 милиона Немаца, 37 милиона Ираца (!? којих у матичној држави има само 4,7 милиона), 18 милиона Италијана и 37 милиона Афроамериканаца. То су они који су, упркос америчкој унутрашњој политици тзв. мелтинг пот-а (лонца за претапање) и наводно добровољне асимилације (!?), задржали свој статус и свест о посебностима и пореклу из удаљених држава, које су услед недаћа или каријерних разлога, својевремено насилно или добровољно напустили.

Скорашњи повратак у Србију неколицине значајних научника, писаца и уметника, после успешних каријера у свету, сведочи о позитивном односу наших врхунских кадрова из исељеништва према матици⁴ Почели смо са обесхрабрујућим примером изјашњавања наши грађана на попису становништа у САД, али ови наведени позитивни примери сведоче о постојању свести о значају српског порекла, корена, духовности и вере, српског језика и културе за све наше исељенике где год они живели. Веза са националним бићем не сме бити изгубљена, јер се тиме губи део сопственог бића. Надамо се да је тврдња о склоности Срба ка добровољној асимилацији овим и другим позитвним примерима оповргнута и да ћемо у будућности, за добробит свакога од нас, успети да сачувамо свест о значају нашег националног бића. За нас и наше потомке. Верујемо у то.

Ето то су били поводи и проблеми који су ме натерали да се посветим овом истраживању и упалим светло за узбуну ради спречавања даљег осипања нашег националног

---

4 Између осталих вратили су се и наставили своју каријеру у институцијама и духовном и јавном животу Србије: писац и професор у Америци Владимир Пиштало, светски познати виолиниста Стефан Миленковић, глумица Бранка Катић, писац и професор Александар Кавчић, фудбалски тренер и селектор Драган Стојковић, филмски редитељи Дејан Караклајић и Предраг Гага Антонијевић бројне друге познате личности. Ово наводимо да би показали да је повратак могућ и добродошао за њих, али и за целокупно српско национално, културно, духовно биће.

и културног идентитета. Повратак себи, без тог сазнања није могућ.

Упркос изнетим тешкоћама и препрекама, озбиљним егзистенцијалним разлозима и менталитетским карактеристикама које детерминишу поменути однос наше дијаспоре према очувању нашег националног и културног идентитета у расејању, мишљења сам да је могуће да се изнета ситуација измени. Потребно је ускладити напоре државе, цркве, надлежних министарстава просвете и културе и сваког нашег исељеника, како бисмо сачували наш идентитет за потомке и следеће генерације. Важно је да свако од нас, овде и у расејању, схвати да то није административно, ни статистичко питање, већ питање очувања нашег националног бића, опстанка наше културе, језика, посебности, што је до сада вековима било сачувано упркос притисцима, насиљу, окупаторима и заблудама. И мора да опстане свесним односом и бригом свих нас заједно.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Бодрожић, Ђуро, „Српски идентитет“, Српска књижевна задруга, Књижевна задруга Српског народног вијећа, Београд-Подгорица, 2015.
- Јовановић, Бојан, Памћење и самозаборав, Дерета, Београд, 2018.
- Ковачевић, Душан, 20 српских подела (Срба на Србе), Завод за уџбенике, Београд, 2015.
- Ковић, Милош, Дизраели и Источно питање, Клио, Београд, 2018.
- Крестић, Василије, Академик, „Српски духовни простор“, Академија наука и умјетности Републике Српске, Научни скупови, Књига 1, Бања Лука/Српско Сарајево 1999.
- Првуловић, Владимир, „Српски национални интерес“, Прометеј, Нови Сад, 2020.
- Пејин М., Јован, Преглед прошлости Срба у Банату, Београд, Зрењанин, Кикинда, Панчево, 2003.

Пупин И., Михајло, Са пашњака до научењака, Алгоритам, Београд, 2017.

Селимовић, Меша, Сјећања, Вулкан издаваштво, Београд, 1976.

СРПСКИ ШКОЛСКИ ДАН у Француској, 26.марта 1915. Године, Прометеј и РТС, Нови Сад, Београд, 2016.

Prine Pauls, Elizabeth. „Assimilation“. *Encyclopedia Britannica*

Milbrandt, Jay, Stateless (November 16, 2011). *Cardozo Journal of International and Comparative Law (JICL)*, Vol. 20, No. 1, Fall 2011, Pepperdine University Legal Studies Research Paper No. 2012/6, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1919045>

Vladimir Prvulovic

VOLUNTARY ASSIMILATION OF SERBS?

Resume

After all the injustices that international factors, primarily war enemies, but also later peacekeepers did to the Serbian people in the two world wars, the planned breakup of the SFRY, the media harangue, sanctions and NATO aggression against the FRY and Serbia, even today it is not easy to be a Serb. It is certainly difficult to publicly declare oneself in this way in a world that has classified Serbs as „bad guys“, and it is especially difficult for our emigrants who live in countries with still dominant anti-Serbian attitudes. That is why many of our emigrants, for existential, primarily economic reasons, refrain from publicly emphasizing their Serbian origin and identity, so if they have to, they prefer to emphasize that they are Yugoslavs.

Unlike them, members of the former fraternal peoples, who gained their own statehood with the help of the western countries in which they emigrated, proudly emphasize their new statehood, renouncing the Serbian past, history and culture and distancing themselves from everything that is Serbian. All this, the data from the last census in the USA in 2011 showed, gives us incredible

statistical data. There are twice as many Yugoslavs in the United States, and statistically more Croats, Slovenes, and even Albanians than Serbs. This is a fact that indicates that in the long run, especially in the second and third generation of our people in the diaspora, it is a matter of some kind of voluntary assimilation with the gradual loss of Serbian national and cultural identity. Serbia, as the mother country and the Serbian Orthodox Church, should take state and religious, educational, international legal measures to encourage and protect our people in the diaspora to preserve their Serbian identity and pass it on to new generations of their descendants. Otherwise it will slowly but surely even statistically disappear.

Keywords: assimilation, statelessness, national and cultural identity, dispersion, diaspora, statistical census, cultural heritage, Serbian Orthodox Church, national being.

---

* Овај рад је примљен 20. априла 2021. године, а прихваћен на састанку Редакције 12. јула 2021. године.